

Lluís Calvo, NÚVOL, 7 de juliol de 2013

CANÍBAL I CATALÀ

L'escriptura gore. L'art brètol. El desvergonyiment. Anar més enllà quan l'enllà es queda curt. Amb cruel fuetada: ras i curt. Quan [Ruggero Deodato](#) filmà, el 1980, *Holocaust caníbal* ignorava amb tota seguretat que un infant anomenat [Damià Bardera i Poch](#) s'abeuraria, uns quants anys més tard, en les bases estètiques de l'horror contemporani per alçar els seus propis edificis narratius. Una tradició que no es remunta, evidentment, a Deodato, sinó que enfonsa les seves arrels en Blake, Mary Shelley, Poe, Rimbaud, Lautréamont, Lovecraft o Murnau, entre molts d'altres. [Servando Rocha](#), a *La facción caníbal*, ens adverteix d'allò que Michel Foucault va apuntar amb clarividència: és millor exterioritzar una crueltat brutal a través de l'art que no pas mantenir-la a l'interior, de manera soterrada. Aquest és el procés que ha de permetre que la societat malalta s'alliberi. I aquest és el procés Bardera. Amb lletres d'or, però també de fetge i sang.

El nostre caníbal modern va néixer a Girona el 1982. A més de narrador és llicenciat en filosofia, la qual cosa li atorga un vast coneixement de la tradició del pensament, un factor gens negligible a l'hora d'abordar els seus articles àcids, punyents i crítics. Fou a través d'un d'aquests articles publicats a *Núvol* que vaig decidir entrar en contacte amb Bardera. L'article en qüestió es titulava "[Consumicions culturals](#)" i vaig estar-hi tant d'acord, i el text tocava tant el moll de l'os del meu propi pensament, sobretot pel que fa a la capacitat transformadora de la cultura, i del bandejament de la seva banalització, que vaig escriure'l sense conèixer-lo prèviament. I aquest fou el començament d'un mutu interès. En un temps en què les conxorxes es teixeixen arran de personalismes, interessos gremials i amistançaments diversos és bo que les relacions s'iniciïn,

fins i tot amb una certa candidesa inicial, a través de l'obra i de la incitació que els escrits provoquen en nosaltres.

Cal dir, en primer lloc, que Bardera és un autor amb voluntat de clàssic, un escriptor de raça. En ell no hi trobem la falsa modèstia d'alguns autors que manifesten el curt abast del seu quefer amb una visió literària de galleda i rasclat que alça castells a frec de l'onada inofensiva, o que suca grans d'all en un pa tou, de crosta molla i traces de floridura, mentre s'aborden les factures i les farinetes pediàtriques que assetgen els Peter Pan moderns. Contràriament, Bardera aposta, a contracorrent, per l'escriptor abocat de ple al seu ofici, conscient dels seus reeiximents i limitacions, jugant-se el tot pel tot en cada moment. Dit això es pot afirmar, de seguida, que en els seus tres llibres de narracions, *I alguns contes per llegir-los d'amagat*, *Fauna animal* i *Els homes del sac*, tots ells publicats per [El Cep i la Nansa](#) edicions, hi domina un vessant grotesc, fosc i negre. Bardera és un rar encreuament entre el marquès de Sade, el death metal de [Cannibal Corpse](#), el cinema gore i el còmic. És contundent, fosc, salvatge, caníbal. De Goya a Ros de Olano, el seu univers és volgudament grotesc i obscur. De vegades s'inspira també en el surrealisme agrest del món rural català, ple de personatges que pul·lulen per bars i sembrats, els quals tendeixen a convertir el seu viure en una obra d'art sovint incompresa. I en d'altres s'abeura directament en la nostra rica tradició. Cal apuntar, en aquest sentit, que hi ha un llegat gore català que va de Marià Vayreda (no només el de *La punyalada*, sinó el de *Records de la darrera carlinada*, [llegiu-ne aquí](#) el que en diu Vicenç Pagès Jordà, per exemple), a Casellas, tot passant per Caterina Albert sense oblidar tampoc la Rodoreda de [La mort i la primavera](#), una de les obres més heavies de la literatura catalana de tots els temps.

Molts dels contes de Bardera manifesten un humor negre, corrosiu i agre, que fa que el lector rigui no només per dins, sinó amb rialles explosives i gens dissimulades. Al mateix temps cal destacar la valentia i originalitat d'abordar temàtiques rurals a *Fauna animal*, tot plegat en el context d'un gènere

marcadament urbà. Davant del domini urbanita sorprèn aquesta tria, que aporta noves vies i supera molts dels referents habituals dels contistes. De fet *Fauna animal* esdevé un homenatge a la infantesa, una infantesa que els nens ja no acostumen a viure en el seu vessant lúdic, salvatge i despietat, aladament solar, en què els mots sorgeixen de l'abdomen d'un món ple de viscoses clivelles. No tot és aspre i dur en el nostre narrador. Aquest retorn a la infantesa el fa sensible també a un món perdut de rondalles que serveix per alçar mites contemporanis, amb éssers perdedors que esgrimeixen la seva singularitat i follia per sobreviure a l'hostilitat. La ironia com a actitud vital, la nostàlgia, el record i els jocs d'infant també hi són. Acompanyada d'una visió infantívola, nostàlgica, naïf i fins i tot delicada. Perquè en Bardera trobem una juxtaposició harmoniosa entre modernitat i tradició, sempre arran de la salvatgia i dels instints primitius. Potser, qui ho sap, Bardera és un tendre que va de dur. Llegiu, per exemple, una de les seves millors narracions, "El fill pròdig", que pertany a *Els homes del sac*. Només diré que és una condensació de la bestialitat que resumeix molt bé els instints de venjança derivats de la manca d'afecte que pateixen moltes persones, aspecte en què hauríem de situar l'origen d'algunes de les violències modernes. Aquest conte pot resumir la crueltat del nostre món, i les ànsies de venjança que subjauen en bona part de la narrativa de Bardera. Perquè l'autor recorre a la violència extrema perquè ens adonem, justament, de la violència oculta que ens envolta. Tal i com han fet, en el camp del cinema, [Sam Peckinpah](#), [Sergio Leone](#), [Quentin Tarantino](#) o [John Woo](#). Quatre artistes que han convertit la violència en bellesa. En qualsevol cas la narrativa de Bardera és deutora de la teoria del fibló d'Elias Canetti exposada a *Massa i poder*. Una manera de fer, la de l'autor, que m'ha recordat el capteniment de Frankenstein, ja que l'ésser estrany vol ser amic de tothom però quan el reben a pedrades es converteix en monstre.

Aquesta narrativa ens mena a allò que Julia Kristeva anomena, en els seus [Pouvoirs de l'horreur](#), l'apocalipsi que riu, el qual esdevé també un apocalipsi sense déu. Una mística negra. Regne de les pulsions i l'inconscient. Posició a frec de l'abisme, que frega l'abjecció. Però de la qual cal parlar-ne amb valentia,

sense amagar-la. La narrativa de Bardera pertany a aquella literatura que busca el conflicte, tal com ha de fer-ho qualsevol art que vulgui anar més enllà de la complaença, d'allò conegut o de la mera decoració de l'ànima. Els contes de Bardera són punyents, a cops desagradables, àcids, sardònics. Fins i tot algun cop es recreen, de manera gratuïta, en una escatologia un xic primària. Però en qualsevol cas ens enfronten a psicòpates, degenerats, assassins, xusma o pederastes. A la fauna que conforma, en part, el món. A la part fosca o amagada de nosaltres mateixos. Quin art veritable voldria acallar aquests fets, situats al cor de l'estraperlo i el contraban del viure, a canvi d'una correcció política de pacotilla? Tot sorgeix, així doncs, del món i és aquest món el qui, paradoxalment, atorga una certa carta blanca a una abjecció amb què cal tenir un diàleg curós perquè se situï, sempre, dins de l'art que l'assenyala o la denuncia. Sense limitacions prèvies, com tampoc n'hi ha en les infinites possibilitats del ser. Com deia Sartre, a *L'èsser i el no-res*, la realitat-humana no pot rebre les seves finalitats ni d'enfora ni de cap naturalesa interior. L'existència, diu Sartre, precedeix i condiciona l'essència. I Bardera abandona el món de les idees i s'aboca a allò que és i que està aquí, disponible. La llibertat, recorda Sartre, s'assoleix per la voluntat, però també per les passions, perquè es confon amb l'existència. L'home es fa, en lloc de ser. I aquest fer-se és l'esdevenir sorprenent i inesperat d'un mateix, el qual trobem en els personatges barderians. Fer-se també és ser conscient dels trànsits, i aquests només poden revelar-se a través de l'acció que poua en un mateix i en el món.

D'altra banda Bardera manifesta una clara voluntat constructiva en el seu estil, amb una economia de mitjans molt ben estudiada que s'abeura, sovint, en el món dels contes infantils. La seva escriptura és eficaç i directa, però amarada també de recursos contemporanis com l'el·lipsi. Bardera elimina totes les referències supèrflues que no duen al centre de la narració. Com si d'un muntatge cinematogràfic es tractés –i aquí comparteix manera de fer amb gent de la seva generació– talla allí on li sembla millor i ajunta les frases en el punt més convenient. La seva prosa posseeix molt de ritme i mostra una cadència entre

punkie i modernista Tot plegat sense oblidar l'ús d'epifonemes, d'enumeracions, el·lipsis, anàfores... La prosa de Bardera no conrea els recargolaments, ans va al gra, busca les paraules concretes i a partir d'aquí tot es treballa en conjunt. No és una prosa localista ni urbana. Tampoc busca fer-se el modern. És així: clàssica i moderna al mateix temps.

La visió de Bardera, fet i fet, es pot resumir en conte molt breu de *Fauna animal*, titulat "L'oracle". És un conte que podria ser, també, un poema, un epitafi o un aforisme (un recurs que prolifera en la narrativa barderiana). I diu així:

Lluny del poble, en un indret remot del cementiri –fredor d'ombra i males herbes–, epitafi: "Fins als quaranta-cinc anys no se li va manifestar la genialitat. Després, tampoc".

Ara per ara, seria una hipèrbole injustificada qualificar Bardera de geni. Però sí que m'agradaria concloure aquest petit esbós de la narrativa barderiana amb una modificació dels seus mots. Una modificació que vol subratllar, un cop més, que ens trobem davant d'un autor ple de talent, brillant, coratjós i que ens farà exasperar, parlar i discutir a tots plegats. I vet aquí que el conte, retocat, diu així:

Lluny del poble, en un indret remot del cementiri –fredor d'ombra i males herbes–, epitafi: "Als trenta anys se li va manifestar el talent. Abans, també".